

Univerzitet u Beogradu
Fakultet veterinarske medicine
Kinološka sekcija

Seminarski rad:

Srednjeazijski ovčar

Predsednik kinološke sekcije:

Dr vet.MSc Darko Drobnjak

FCI Judge

Student:

Ranko Radović

Sadržaj:

Uopšteno o rasi.....	3
Standard rase.....	8
Literatura.....	13

Uopšteno o rasi

Srednjeazijski ovcar se formirao pre 4 hiljade godina kao cuvarska i pastirska rasa pasa. Psi su se koristili za cuvanje stada ovaca od vukova i drugih grabljivica, a i za odbranu karavana od napada. Sve do XX veka rasa je ispunjavala svoju svrhu.

Svoj naziv ova drevnja pasmina je dobila pre nekoliko decenija. Prethodno rasa je bila poznata pod imenom "turkmenski ovcar". Naziv "Srednjeazijski ovcar" po prvi put se srece 1935. godine, a poznati ruski kinolog A.P.Mazover skrece paznju na to, da naziv "turkmenski ovcar" nije odgovarajuci. Ipak ni naziv "Srednjeazijski ovcar" nije najuspesniji, jer pojam "Srednja Azija" (u prevodu - Centralna Azija) postoji samo u ruskom jeziku, a ni naziv "ovcar" ne odgovara sustini rase. To nije pas koji trci za stadom i okuplja ga, to je pas - cuvar stada, branioc od vukova i ostalih grabljivica.

Geografski region formiranja rase su teritorije azijskog kontinenta od Kaspijskog mora na zapadu do savremene granice Rusije sa Kinom na istoku, juznije od Uralskih planina. Drevni naziv tog regiona je Turan, kasnije - Turkestan, jos kasnije - Centralna Azija ("Srednja Azija" po ruskoj terminologiji). Region Centralne Azije je ogroman, ukljucuje Turkmenistan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kazahstan, Kirgizstan, Prikaspijske i Altajske stepe. Osim toga primerci ove rase se srecu u Iranu, na severu Pakistana, Indije, Afganistana.

Srednjeazijski ovcar je tipicna rasa "narodne selekcije" - rase, koju stvarao narod. Svaka rasa narodne selekcije sastoji se od nekoliko populacija razlicitog eksterijera i temperamenta. Sve te populacije su se formirali stolecima uz zestoku prirodnu i narodnu selekciju - odstranivanje nepozeljnih jedinki od strane coveka, uz veoma teske i surove prirodne uslove, u kojima opstajali samo najbolji i najprilagodjeniji pretstavnici rase. Tokom vekova sve ove populacije nikada nisu bile potpuno izolovane. Zato nije opravdano sada "vestacki" izdvajati populacije po republikama i nemoguće je govoriti o nekim uzbekskim, tadjizkim, turkmenskim psima. Centralna Azija je jedini istorijski kotao, gde sto godina - nije vreme, a sto kilometara - nije rastojanje.

Areal prirodnog raspostranjenja srednjeazijskog ovcara je veoma širok. Rasa je veoma funkcionalna, ali eksterjerno nije ujednacena - raznovrsni prirodni uslovi Srednje Azije prouzrokovali neujednacenost tipova unutar ove rase. Tradiciono se smatra, da se najbolja populacija nalazi na teritoriji Turkmenije. Turkmeni zovu ove pse "alabaj" ("ala" - saren, "baj" - bogat). Najbolji turkmenski psi su snaznog i grubog tipa konstitucije sa kratkom ili srednje duzine gustom i grubom dlakom.

Veliki broj tih pasa se nalazi i u Tadjikistanu, gde u brdovitim predelima Pamira psi imaju nesto limfaticniju gradju, naboraniju kozu i duzu dlaku. U stepama ima i lakse gradjenih pasa.

U Uzbekistanu je siroko razvijeno stocarstvo, i za cuvanje ovaca koristi se dovoljno veliki broj srednjeazijskih ovcara. Na jugu i jugo-zapadu Uzbekistana vecina pasa je slicna turkmenskim, cak se i ne razlikuje od njih. Ka severu, gde stocarstvo nije toliko razvijeno, broj pasa opada.

U Kazahstanu i Kirgiziji populacija ne predstavlja jednorodnu masu i u celini je manje tipicna. Na jugu Kazahstana postoje SAO zadovoljavajuceg kvaliteta, ali ka severu se mesaju sa domacim psima i dobijaju hrtasti izgled. U Kirgiziji najbolji psi se nalaze u jugo-zapadnim reonima. Na teritoriji Kirgizije i Kazahstana postoji velika kolicina mesanaca, dobijenih ukrstanjem sa lokalnim psima.

U principu, svaka od tih populacija mogla bi dati pocetak samostalnoj pasmini, vec imamo takvi primere u istoriji kinologiji (recimo, belgijski ovcari). Takvu mogucnost svojevremeno je imala i rasa SAO, ali iz razlicitih razloga to se nije desilo. Vratiti taj momenat natrag je vec nemoguće. U formiranju danasnjeg srednjeazijskog ovcara su ucestvovali psi iz svih regiona Centralne Azije. Taj proces se nastavlja i danas. I kad neko pokusava da propagira samo azijate sa "planina Tadjikistana" ili "alabaje iz peskova Turkmenistana" kao najpozelnije u rasi - najcesce se radi o reklami, upucenoj naivnim kupcima. Sada je vec nemoguće je izdvojiti jedinstven tip azijata i kao takav ga promovisati. Zato je i interesantna ova rasa, sto jos uvek nije kalupirana i ogranicena cvrstim okvirom standarda.

Veoma se razlikuje sudbina rase u mestima tradicionalog uzgoja i centrima kulturne selekcije.

Region Centralne Azije je neverovatno raznoobrazan po klimatskim i reljefnim uslovima: pescane pustinje, kamenite pustinje, polupustinje... Reljefi se menjaju na malim površinama, ili se protezu na stotine kilometara. Svuda je nedostatak vode. Klima - kontinentalna, zime su

veoma hladne, a leta su neverovatno vruca. Naprimer, u Kazahstanu zimi - 30 stepeni po C je normalna pojava, a leto sa 45-50 stepeni je uobicajena stvar. U takvim uslovima zive i rade vec mnogo stotina godina srednjeazijski ovcari. Prilagodljivi su ka nagloj promeni vremena, odlicno podnose mraz i vrucinu. Osim toga, u takvim uslovima psi dobijaju veoma oskudnu hranu, vecinom koju moraju da obezbede sami - sitne zivotinje, glodare, pa cak i insekti.

Psi se stalno nalaze pored stada ovaca, prate njih i cuvaju kod dalnjih selenja sa zimskog na letnji pasnjak. Psi pored stada borave slobodni, danonocno ga cuvaju od grabljivica. Stenci odrastaju uz stado i odrasle pse. Uobicajeno pored jednog stada se nalazi copor pasa : stariji muzjak - vodja copora (to moze biti i zenka), nekoliko zenki, par mladih muzjaka i stenci. Veliki deo stenadi ne prezivi, a parenje pasa se odvija tako, sto kuju upari najaci muzjak u coporu. Tako da cesto pored svakog stada, koja su dosta izolovana, formira se jedna zatvorena populacija pasa.

Selekcija, koja se vrsi od strane coveka (cobanina), usmerena je u glavnom u radni kvalitet. Biraju se najkrupniji muzjaci, koji su se pokazali kao borci sa vukovima, hrabri i ostri cuvvari i pobednici u borbama pasa. Borbe su deo obicaja naroda Centralne Azije i cesto se odrzavaju u vreme praznika. I dan danas u zemljama Azije izlozbe pasa se ne odrzavaju, vec se prave tradicionalne borbe pasa, na kojima se vrsi izbor najacih i najbolje gradjenih pasa.

Iz davnina ide i obicaj kupiranja usiju i repova kod azijata. Obelezavanje cuvarskih pasa i briga o njima na taj nacin ima za cilj da ukloni osetljiva mesta sa tela psa.

U zadnje vreme, jos i za vreme Sovjetskog Saveza, zivot naroda Centralne Azije je pretrpeo privredno-kulturne promene. Stocarstvo je bilo prebacivano na intenzivne tehnologije, pretnja od vukova u nekim mestima je znatno smanjena. Sve to je izazvalo opadanje brojnosti srednjeazijskih ovcara i njihovu zamenu drugim rasama pasa. Pojavljivanje pasa drugih rasa dovelo do neizbeznog ukrstanja, jer u Aziji nije uobicajeno vezivanje pasa, tako da uglavnom zenke za vreme teranja same pronalaze partnere.

Zadnjih decenija imalo je mesto i namerno ukrstanje. Porastao je standard zitelja Centralne Azije, a situiran covек vise se ne bavi stocarstvom, vec mu je potrebam pas cuvar ili pas za razonodu. Tako da ako cuvarska sluzba nikako ne utice na rasne osobine ove pasmine, to sve veca popularnost borbi pasa dosta utice na rasu. Borbeni psi se uglavnom regrutuju od pasa pastiraca, uzimaju se najkrupnije i najteze jedinke. Tako ide negativna selekcija izmedju pasa pastiraca - smanjenje dimenzija, olaksanje kostura i dr. Osim toga, populacija boraca se

popunjavanje i ukrstavanjem jedinkama - cistorkvne azijski ovcari se mesaju sa svim mogućim rasama, u cilju dobijanja borbenih sampiona.

Sudbina srednjeazijskog ovcara u Rusiji veoma je interesantna. Prvi azijski psi bili su uvezeni iz mesta svog iskonskog stanovanja krajem 30-tih godina XX veka. Oni su pokazali veoma dobre radne osobine ne samo kao psi cuvari, vec i kao psi tragaci, ali nisu se odomacili kao radni psi, jer specificnost ove rase zahtevala je od vodica visoku strucnost. Ipak sa SAO je poceo selekcionni rad, bio je napravljen standard rase. Do kraja 80-tih godina SAO je bila retka autohtona rasa u Rusiji. Uglavnom vecina tih pasa bila je ujedinjena u klubovima radne kinologije DOSAAF, a bilo ih je i u nekojici drzavnih i vojnih odgajivacnica.

Drustveno-ekonomske promene u Rusiji pocetkom 90-tih godina dali su novi zivot ovoj drevnjoj pasmini. Konacno je bilo upotrebljeno jedno od glavnih kvaliteta srednjeazijskog ovcara - cuvarske osobine. Ova rasa je bila stvorena i kultivisana pre svega kao zastitnik imovine svojih vlasnika. A dimenzije, upornost, neumornost dozvoljavaju azijskom psu da ispunjava svoje obaveze na najbolji nacin. Kao rezultat, brojnost ove rase u Rusiji rasla je neverovatnim tempom - krajem XX veka za godinu dana se registrovalo vise od 6 000 stenaca, i to samo u RKF. Danas je Rusija opste priznat svetski lider u rasi, ona je autor medjunarodnog standarda pasmine. (1)

Rađena su čak i posebna istraživanja koja se tiču praktičnih pitanja u koja se pojavljuju pred budućim vlasnicima pasa ove rase. prikazana su samo neka:

Učestalost različitih formi agresije:

Osobina	Stepen izraženosti osobine			
	Odsustvo	Slabo izražena	Umereno izražena	Značajna
Agresija prema psima	2,40 %	21,40 %	28,60 %	47,60 %
Agresija prema osobama	14,30 %	28,60 %	19,00 %	38,10 %
Agresija prema deci	42,90 %	23,80 %	11,90 %	21,40 %
Agresija prema vlasniku	81,00 %	19,00 %	0,00 %	0,00 %
Agresija prema članovima porodice	73,80 %	26,20 %	2,40 %	0,00 %
Agresija prema poznanicima	28,60 %	21,40 %	16,70 %	33,30 %
Kvaliteti čuvara	2,40 %	16,70 %	14,30 %	66,70 %
Kvaliteti zaštitnika	7,10 %	19,00 %	9,50 %	64,30 %
Zaštita teritorije	7,10 %	11,90 %	0,00 %	81,00 %

Procena učestalosti određenih psihičkih osobina kod srednjeazijskog ovčara:

Osobina	Stepen izraženosti osobine			
	Odsustvo	Slabo izražena	Umereno izražena	Značajna
Tvrdoglavost	4,80 %	23,80 %	42,90 %	28,60 %
Nezavisnost	4,80 %	4,80 %	23,80 %	66,70 %
Vežanost a vlasnika	0,00 %	4,80 %	9,50 %	85,70 %
Društvenost	9,50 %	23,80 %	19,00 %	47,60 %
Živahnost	0,00 %	9,50 %	21,40 %	69,00 %
Potreba za pažnjom	4,80 %	9,50 %	19,00 %	66,70 %
Inteligencija	7,10 %	7,10 %	21,40 %	64,30 %

(2)

Slika dostupna na:

http://www.alabaicroatia.com/images/ashdar_22.jpg

Standard rase

SREDNJEAZIJSKI OVCAR

Standard br 335 - Rusija *

Srednjeazijski ovcari su psi iznad srednjih velikih dimenzija, robusne gradje, snazni, odvažni, nepoverljivi prema strancima, sa malim prohtevima, koji su lako prilagodavaju razlicitim klimatskim uslovima. Sve ovo omogućuje njihovu siroku primenu u razlicitim oblastima. Glavne oblasti gde je prodrla ova rasa su centralno azijske republike i krajevi koji ih okruzuju.

Grada: Krupna, sa snaznim skeletom i mocnom muskulaturom. Cesto su mogu sresti psi ove rase skloni mlitavosti. Debela koza sa dobro razvijenim i dovoljno elasticnim potkoznim tkivom, cesto obrazuje nabore na vratu.

Nedostaci: Debljina.

Ozbiljni nedostaci: slaba gradja, rahitis, slaba muskulatura.

Indeks formata: Za muzjake 100-105, a za zenke 102-108.

Nedostaci: Blaga odstupanja u odnosu na propisani format.

Ozbiljni nedostaci: Velika odstupanja.

Visina: Kod muzjaka ne sme biti manja od 65 cm, a kod zenki od 60 cm.

Nedostaci: Visina izmedju 60 i 64 cm za muzjake i 58-60 za zenke.

Karakter: veoma aktivan tip, uravnotezen i miran. Preovladjuje reakcija odbrane u aktivnom obliku.

Nedostaci: Plasljivost.

Ozbiljni nedostaci: Preterana razdrazljivost, plasljivost.

Polne odlike: Dobro naglasene. Muzjaci su snazniji i masivniji od zenki. Polne razlike su jasno naznacene.

Ozbiljni nedostaci: Muzjaci sa zenskim odlikama. Jednostrani ili obostrani kriptorhid.

Dlaka: Gruba, prava dlaka sa dobro razvijenom podlakom. Na glavi i prednjem delu nogu, kratka dlaka lepo polegla uz kozu. Prema duzini dlake razlikuju se:

a) Dugodlaki (7-8 cm) na ledjima i površini tela, posebno na usima, vratu, zadnjem delu prednjih i zadnjih nogu i repu,

b) Kratkodlaki (3-5 cm), sa glatkom dlakom.

Ozbiljni nedostaci: Suvise kratka dlaka bez podlake, mekana, talasasta ili kovrdzava

Boja: Bela, crna, boja slame, ridja, mrko-siva, prosarana tackicama.

Glava: Masivna, široka u predelu lobanje, sa jako razvijenim jagodicama. Ravno celo, jedva izrazen stop. Njuska malo kraca od lobanje, široka izmedju ociju, skoro bez nagiba u pravcu nosne pecurke. Gledano sprema i odozgore, njuska izgleda pravougaono, dok iz profila izgleda skracena sa debelom gornjom usnom. Pecurka je velika i crna. Kod pasa svetle boje dozvoljena je pecurka mrke boje.

Nedostaci: Mala glava, suvise spustene jagodice, zaobljeno celo, izrazen stop, opustene arkade, skracena ili produzена njuska. Nabrana koza na glavi.

Ozbiljni nedostaci: Uska glava, siljasta i posuvracena njuska.

Usi: Male, opustene, nisko usadjene, trouglastog oblika (kod stenaca ih kratko kupiraju).

Nedostaci: Visoko usadjene, nekupirane usi.

Oci: Tamne, blago razmaknute, okugle, pravo postavljene.

Zubi: Beli, jaki, tesno nalezu. Sekuitici poredjani u istoj liniji. Makazast zagriz.

Nedostaci: Suvise isluzeni zubi u odnosu na godine. Prisustvo slomljenih zuba koji ne doprinose deformaciji zagriža. Nedostatak vise od dva prva predkutnjaka ili nedostatak jednog prvog i jednog drugog predkutnjaka. Zuckasta boja zuba.

Ozbiljni nedostaci: Mali, retki zubi. Nepravilno postavljeni sekutici. Sva odstupanja od normalnog makazastog zagriža. Nedostatak jednog sekutica ili ocnjaka. Nedostatak treceg ili cetvrtog predkutnjaka ili kutnjaka. Zubi sa jako ostecenom gledju.

Vrat: Kratak, misicav, sa linijom ledja obrazuje ugao od oko 30-40 stepeni.

Nedostaci: Izduzen, nedovoljno misicav vrat.

Grudi: Siroke, visoke, sa zaobljenim stranama. Donja linija grudi je na nivou laktova ili niza.

Nedostaci: Spljostene, prilicno nerazvijene grudi. Koža koja izrazito visi ispod grudi.

Ozbiljni nedostaci: Ravne, uske i nedovoljno razvijene grudi.

Stomak: Blago uzdignut.

Nedostaci: Suvise uzdignut ili uvucen stomak.

Greben: Visok i jasno naglasen, narocito kod muzjaka. Visina grebena za 1-2 cm prelazi visinu sapi.

Nedostaci: Nizak greben koji nedovoljno prelazi liniju leđa.

Ledja: Prava, jaka i široka.

Nedostaci: Mlitava ili zaobljena ledja.

Ozbiljni nedostaci: Ulegnuta ili grbava ledja.

Krsta: Ktarka, široka, blago zaobljena.

Nedostaci: Izduzena, ravna ili suvice zaobljena krsta.

Ozbiljni nedostaci: Dugacka, uzana ili ulegnuta krsta.

Sapi: Siroke, mlitave, skoro horizontalne.

Nedostaci: Male kose capi.

Ozbiljni nedostaci: Uske, kratke i jako kose sapi. Suviše visoke sapi.

Rep: Visoko usaden u obliku srpa, opusten doseže do potkolenice. Kratko se kupira.

Nedostaci: Nekupiran rep.

Prednje noge: Gledano spređa pravi i paralelni. Dužina prednjih nogu od zemlje do lakta, malo je veća od polovine visine psa do grebena. Ugao ramenog zgloba oko 100 stepeni. Pravo, dugacko, masivno dosaplje. Kratko i jako saplje.

Nedostaci: Malo odstupanje od ugla ramenog zgloba. Noge blago iskrivljene na unutra ili na spolja.

Zadnje noge: Paralelno postavljene, malo otvorene, na nivou kolena i potkolenice. Kratke noge.

Nedostaci: Malo odstupanje u paralelizmu zadnjih nogu, blago približavanje skocnih zglobova. Nesto otvoreniji ugao.

Ozbiljni nedostaci: Izrazena odstupanja u odnosu na paralelizam nogu. Zaobljene noge. Prejako otvoren ugao.

Sape: (Prednje i zadnje) - Snazne, ovalne, kompaktne.

Nedostaci: Otvorene, izdužene, ravne sape.

Ozbiljni nedostaci: Jako otvorene i ravne sape.

Kretanje: Kratak, tezak kas i galop su najkarakteristicnije vrste kretanja kod ove rase. Kod kasa noge treba da se krecu pravo, sa izvesnim približavanjem prednjih prema srednjoj liniji.

Nedostaci: Blaga odstupanja u odnosu na normalan hod.

Ozbiljni nedostaci: Grceviti, sputani pokreti.

Diskvalifikacione mane: Sva odstupanja od pravilnog makazastog zagriža, jednostrani ili obostrani kriptorhid. Zakrzljali testisi. Nedostatak jednog sekutica ili ocnjaka, treceg ili cetvrtog predkntnjaka ili nekog kutnjaka.

N.B. Muzjak treba da ima dva testisa normalnog izgleda, potpuno spustena u skrotum.

Slika dostupna na:

<http://www.centralasianshepherd.us/images/karim.jpg>

Literatura:

1. Simić Polina, "Azijat" - Srednjeazijski ovcar.
<<http://www.ruskiizvor.com/serbian/azijat.htm>>
2. Alabaiusa <http://www.alabaiusa.com/super_dog.htm>
3. Standardi rasni pasa po FCI grupama. 3th ed. Vol 1. Beograd: Kinološki savez Srbije; 2008. p. 189-91.